

АКТУЕЛНО: Избрано и преведено од стране Др Душана Сп. Илића, инспектора-просветног савјетника у Републичком педагошком заводу у Бањалуци

ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА КАК ФИЛОСОФИЯ ЖИЗНИ: ОПЫТ СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

Баранов В. А., доктор философ. наук, доцент, Кафедра философии и социологии РГУФКСМиТ

Введение. В научных исследованиях физическая культура в большинстве случаев позиционируется как деятельность, способствующая воспитанию физических качеств, укреплению здоровья и повышению работоспособности. Да такое ее понимание вполне оправдано и научно обосновано и предназначено в большей степени для мотивации детей, подростков и молодых людей к активным занятиям. Однако в реальности присутствуют объективные факторы, свидетельствующие, что приведенные выше показатели не вполне ассоциируются в сознании наших людей. Они воспринимаются, их все знают, но они не всегда находят реализацию на практике. Так, по мнению социологов, молодежь становится все инфантильнее, откладывает заботу о своем здоровье на более позднее время, а значительная часть взрослого населения считает занятия физическими упражнениями пустой тратой времени.

Возможно, что сегодня требуются новые представления о сущности и роли физической культуры в современном обществе. В частности необходимо представить ее как философия жизни. 10

Цель исследования – обобщить философские воззрения, способствующие лучшему восприятию физической культуры в общественном сознании людей. Методы исследования: логический метод, как способ изучения сущности и содержания физической культуры; формализация полученных знаний в представленных утверждениях. Результаты исследования. Определяя философию жизни, автор основывается, прежде всего, на взглядах немецкого философа, основателя феноменологии Э. Гуссерля (1859-1938) о жизненном мире человека. Философия жизни – это жизненный мир индивида, обусловленный уникальностью человеческого опыта, основу которого составляет сознание и практическая деятельность, «тотальный горизонт» всех человеческих устремлений как практических, так и теоретических. В этом мире определенное место должна занимать физическая культура.

Тезис 1. В большей степени в общественном сознании физическая культура ассоциируется не как ценность, а как поведенческая реакция, фиксированная установка на моду, тренд и т.д. Ее особенностью является то, что организуется не социальное пространство, в котором происходит овладение ценностями физической культуры, а в лучшем случае процесс, где представлены иногда мнимые ее ценности, выраженные в акте «участия» в каких-либо массовых мероприятиях и т. д. Тезис

2. Физические упражнения, телесно ориентированные практики, а также иные виды двигательной деятельности должны выступать индикатором изменений структуры

общества, проявляющихся через новые социокультурные формы личности.

Использование телесных практик, систематическое следование предписаниям, которые они вырабатывают, обеспечивают совершенно новые отношения к самому себе, а также к окружающим людям. Известный французский философ и теоретик культуры М. Фуко (1926-1984) объяснял это тем, что практики образуют самый важный и самый активный очаг морали, и что именно вокруг них разворачивается размышление. Они создают предпосылки для достижения уверенности в своих силах, познания своих возможностей, постижения истинности своего существования, осознания своего предназначения в обществе [6]. Тезис

3. Осознанно используемые на регулярной основе физические упражнения способствуют воспитанию личности. Представитель постмодернизма, французский ученый Ж. Бодрийяр (1929- 2007) считал оформление собственного тела частью «образовательной работы», такой, которая и обеспечивает формирование подлинной личности. В результате такой работы тело приобретает узнаваемые социальные формы. При этом существенное влияние оказывает и та социальная среда, в которой воспитывается индивид [3]. 11 Тезис

4. Тело индивида, развитое в физическом отношении, выступает существенным моментом социализации. По мнению известного социолога Т. Алкемайера, образ спортивного тела «... более важен, чем вся модная элегантность, которая его сопровождает. Только выставленный на показ этот образ демонстрирует свою форму и говорит про образ жизни личности, включая диету, здоровый дух, самодисциплину и волю к действию. И наоборот, неумение держать свое тело под (визуально достоверяемым) контролем рассматривается как нечто неподобающее, вызывает недоверие к такому человеку, наконец, подозрение в его никчемности» [1].

Тезис 5. Тело, формируемое посредством физических упражнений, это не только данность, но и инструмент нашей жизни, влияющий на наше мышление, участвующий в нашем познании, определяющий наши действия, обеспечивающий качество жизни индивида. По мысли американского философа-прагматика Р. Шустермана (1949) различные телесно ориентированные практики формируют телесность, выступающую инструментом и являющуюся искусством совершенствования нашей человечности.

В самих телесных практиках сосредоточен социальный смысл, заключающийся в умении думать, мыслить, совершать действия, сообразуя все это через тело. Любые наши действия и суждения воспринимаются через тело. Именно внешний образ индивида в некоторых случаях выступает ярким выражением всех наших действий [7].

Тезис 6. Осознанно реализуемые и выступающие потребностью индивида физические упражнения формируют у него чувство радости жизни. Это не просто банальное утверждение. Известный американский психоаналитик А. Лоуэн (1910-2008) относил радость, испытываемую человеком, к кругу позитивных телесных ощущений, утверждая при этом, что «она не является умственным чувством и не присуща разуму. Человек не в состоянии заставить свой разум испытать радость. Все позитивные

телесные ощущения начинаются с некоторого исходного состояния, которое может быть описано как «хорошее» [3].

Тезис 7. Приобщение взрослого населения к активным занятиям физическими упражнениями через клубы по интересам способствует накоплению социального капитала, в основе которого присутствует доверие между людьми, гражданская солидарность, участие в решении политических и социальных вопросов. Американский политолог Р. Патнэм (1941) на примере Италии изучал сеть горизонтальных взаимосвязей и «вывел прямую зависимость между численностью гражданских организаций (от хоровых обществ до футбольных клубов) и качеством развития регионов». Ученый доказал, что «именно в тех регионах Италии, где сто лет назад итальянцы наиболее активно вовлекались в новые формы общественной солидарности и социального действия, их потомки максимально «гражданственны» в политической и социальной жизни» [5]. 12 На основе своих исследований Р. Патнэм делает вывод о том, что социальные комьюнити представляют собой основу демократии, так как «социальные и политические сети организованы горизонтально, а не иерархически. Эти «гражданские комьюнити» ценят солидарность, гражданское участие и неподкупность. И здесь демократия работает» [5, с. 79]. Тезис

8. О массовости физической культуры. Правомерно ли такое ее использование и стремление к массовости? Может быть, стоит все-таки отойти от понятия массовости и сделать физическую культуру элитарной (или высокой), но не в том смысле, что ее средства могут использовать в основном состоятельные граждане, «сливки» общества, а в том плане, что она по своему содержанию должна быть доступна индивиду, сознательно приобщающемуся к ее возможностям и осознающему свое качество жизни на более высоком уровне, в том числе и через средства физической активности. Иначе может произойти то, что определил известный испанский философ и социолог Х. Ортега-и-Гассет (1883-1955) утверждающий: «Трагедия современной культуры в том, что массы освоили вкусы и манеры, которые считали изысканными, а отношение к культуре стало потребительским» [4]. Таким образом, в заключение статьи хотелось бы отметить, что все высказанные рассуждения не претендуют на абсолютную истинность, а вызывают в большей степени к дискуссии, что надеюсь и произойдет в дальнейшей работе.

Литература 1. Алкемайер Т. Социология спорта. Телесные практики субъективации и самоинсценировки. Опубликовано в журнале «Логос» 2006, № 3.

2. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Ж. Бодрийяр. – 2-е изд. – М.: Добросвет, КДУ, 2006.

3. Лоуэн А. Радость (отрывки из книги). Часть 1. Хроническое напряжение. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://heatpsy.narod.ru/05/gladness.html>

4. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс // Психология масс. – Самара, 1998. – С. 197.

5. Патнэм Р. Процветающая комьюнити, социальный капитал и общественная жизнь // Мировая экономика и международные отношения. – 1995. – № 4. – С. 77–86.

6. Фуко М. Воля к истине. По ту сторону знания, власти и сексуальности. – М., 1966. – С. 315, 431.

7. Шустерман Р. Мыслить через тело: гуманитарное образование // Вопросы философии. – № 6. – 2006. – С. 52–67.

Баранов В. А., доктор филозофије. Наук, ванредни професор, Одсјек за филозофију и социологију РСУФКСМиТ,,: ФИЗИЧКА КУЛТУРА КАО ФИЛОЗОФИЈА ЖИВОТА: ИСКУСТВО СОЦИЈАЛНО-ФИЛОЗОФСКИХ ИСТРАЖИВАЊА

Увод.

У научним истраживањима, физичка култура је у већини случајева позиционирана као активност која доприноси образовању физичких квалитета, унапређењу здравља и повећању ефикасности. Да, такво његово разумевање у потпуности је оправдано и знанствено утемељено те је у већој мјери намијењено мотивисању дјецe, адолесцената и младих на активна занимања. Међутим, у стварности постоје објективни фактори који указују да горе наведени показатељи нису у потпуности повезани с умовима наших људи. Они су опажени, сви их знају, али не проналазе увијек примјену у пракси. Дакле, према социолозима, млади постају све више инфантилни, одгајајући бригу о свом здрављу за касније, а значајан дио одрасле популације физичко вјежбање сматра губљењем времена. Могуће је да су данас потребне нове идеје о суштини и улози физичке културе у модерном друштву. Посебно је потребно то представити као животну филозофију. 10

Циљ истраживања је генерализовање филозофских ставова који доприносе бољој перцепцији физичке културе у јавној свијести људи. Методе истраживања: логичка метода као начин проучавања суштине и садржаја физичке културе; формализација знања стечених у презентираним изјавама.

Резултати истраживања. Дефинишући животну филозофију, аутор се, прије свега, темељи на ставовима њемачког филозофа, утемељиоца феноменологије (Е. Husserl 1859-1938) о људском животном свијету.

Филозофија живота је животни свијет појединца, условљен јединственошћу људског искуства, чија је основа свијест и практична активност, „укупни хоризонт“ свих људских тежњи, како практичних, тако и теоријских. У овом свијету физичка култура треба заузети одређено мјесто.

Теза 1. У јавној свијести физичка култура није повезана као вриједност, већ као реакција понашања, фиксни став према моди, тренду итд. Његова је посебност у томе што то није друштвени простор који је организован у којем се савладавају вриједности физичке културе, већ је, у најбољем случају, процес у којем се представљају његове понекад замишљене вриједности, изражене у чину „учествовања“ у било каквим масовним догађајима, итд.

2. Физичке вјежбе, физички оријентисане праксе, као и друге врсте моторичких активности требале би бити показатељ промјена у структури друштва, које се манифестују кроз нове социокултурне облике личности.

Употреба тјелесних пракси, систематско придржавање прописа које они развијају, пружају потпуно нови однос према себи, као и према људима око себе. Познати француски филозоф и теоретичар културе (М. Foucault 1926. - 1984.) објаснио је то чињеницом да праксе чине најважније и најактивније средиште морала и да се око њих одвија размишљање. Они стварају предуслове за постизање повјерења у своје способности, познавање њихових способности, разумијевање истине свог постојања, остварење своје мисије у друштву [6].

3. Свјесно коришћене физичке вјежбе доприносе образовању личности. Представник постмодернизма, француски научник (J. Baudrillard 1929-2007) сматрао је да је дизајн властитог тијела дио „образовног рада“, који осигурава формирање истинске личности. Као резултат овог рада, тијело поприма препознатљиве друштвене облике. Паралелно, социјално окружење у којем се појединац одгаја има значајан утицај [3] 11

4. Тијело појединца, физички развијено, важан је тренутак социјализације. Према познатом социологу Т. Alkemeueru, слика спортског тијела „... важнија је од све модерне елеганције која је прати. Тек када је изложена, ова слика показује облик и говори о начину живота личности, укључујући прехрану, здрав дух, самодисциплину и вољу за дјеловањем. И обрнуто, немогућност држања тијела под (визуелно овереном) контролом сматра се нечим неприкладним, узрокује неповјерење такве особе и на крају сумњу у њену безвриједност “[1].

Теза 5. Тијело, формирано физичким вјежбањем, није само дато, већ и инструмент нашег живота, утиче на наше размишљање, учествује у нашем схватању, одређује наше поступке, осигурава квалитет живота појединца. Према америчком прагматичном филозофу (R. Shusterman, 1949), разне тјелесно оријентисане праксе чине тјелесност која дјелује као алат и умјетност побољшања наше човјечности.

У самим тјелесним праксама концентрисано је социјално значење које се састоји у способности размишљања, мишљања, извођења радњи, одражавајући све то кроз тијело. Било које наше поступке и процјене доживљавамо кроз тијело. Спољна слика појединца је у неким случајевима живописан израз свих наших поступака [7].

Теза 6. Свјесно остварена и дјелујући као потреба за појединачним физичким вјежбама у њему формира осјећај животне радости. Ово није само банална изјава. Познати амерички психоаналитичар А. Lowen (1910-2008) приписао је радост коју је особа доживјела кругу позитивних тјелесних сензација, тврдећи да „то није ментални осјећај и није својствен уму.

Човјек не може присилити свој ум да искуси радост. Све позитивне тјелесне сензације започињу из неког почетног стања које се може описати као „добро“ [3].

Теза 7. Укључивање одрасле популације у активне физичке вјежбе путем хоби клубова доприноси акумулацији друштвеног капитала који се темељи на повјерењу међу људима, грађанској солидарности, учешћу у рјешавању политичких и социјалних питања. Амерички политиколог R. Putnam (1941) проучавао је мрежу хоризонталних међусобних веза на примјеру Италије и "извео директну везу између броја грађанских организација (од хорских друштава до фудбалских клубова) и квалитета регионалног развоја". Научник је доказао да су „управо у оним регијама Италије гдје су Италијани прије стотину година били најактивније укључени у нове облике социјалне солидарности и друштвеног дјеловања, њихови потомци максимално, „грађански“ у политичком и друштвеном животу“ [5]. 12

На основу свог истраживања R. Putnam закључује да су друштвене заједнице основа демократије, јер су „друштвене и политичке мреже организоване водоравно, а не хијерархијски. Ове „грађанске заједнице“ цијене солидарност, грађански ангажман и интегритет. И овдје демократија дјелује “[5, стр. 79]. Теза

8. О масовном карактеру физичке културе. Је ли таква његова употреба и жеља за масовним размјерима легална? Можда се вриједи одмакнути од концепта масовног карактера и физичку културу учинити елитном (или високом), али не у смислу да њезина средства могу користити углавном богати грађани, „крема“ друштва, већ у смислу да је то његов садржај требао би бити доступан појединцу који се свјесно придружи његовим могућностима и свој квалитет живота оствари на вишем нивоу, укључујући и путем физичке активности

Иначе, оно што је дефинисао познати шпански филозоф и социолог J. Ortega u Gasset (1883-1955), тврдећи: „**Трагедија модерне културе је у томе што су масе овладале укусима и манирима које су сматрале изврснима, а однос према култури постао је потрошачки**” [4]. Стога, у закључку чланка, желио бих примијетити да се сви изнесени аргументи не претварају да су апсолутно истинити, већ у већој мјери апелују на распру, што ће се, надам се, догодити у будућем раду.